

OBRTNI VESTNIK

Strokovni list za povzdigo in napredek slovenskega obrtništva

„Obrtni Vestnik“

izhaja
mesečno dvakrat, in sicer:
vsakega 1. in 15. v mesecu
ter stane celoletno K 60—
polletno K 30—
četrtletno K 15—
posamezna številka K 2-50

Oficialno glasilo „Dež. zveze kranjskih obrtnih zadrug
v Ljubljani“ in „Zveze južnoštajerskih obrtnih zadrug“
s sedežem v Celju in slovenskih obrtnih društev.

Nefrankirani dopisi se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.
Ponatiski dovoljeni le z navedbo vira.

Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Dunajska cesta št. 20.

Cene inseratom:

Pri 1 × objavi $\frac{1}{1}$ str. 1200 K
" " " $\frac{1}{2}$ " 600 K
" " " $\frac{1}{4}$ " 300 K
" " " $\frac{1}{8}$ " 150 K
" " " $\frac{1}{16}$ " 75 K
Pri 12 kratni objavi 5%, pri
24 kratni objavi 10% popusta

V. letnik.

V Ljubljani, dne 28. februarja 1922.

Štev. 5.

Država in obrtništvo.

«Obrt se potaplja — srednjemu sloju preti neizogibna smrt», to je bila posebno v zadnjem desetletju preteklega stoletja konstantna in najbolj priljubljena fraza socialdemokratičnih agitatorjev. Priznati se mora, da je ravno ta parola v precejšnji meri pripomogla k tedanjemu pesimističnemu naziranju o družabnem življenju. Razširjanje dogme o naravnem ekonomskem razvoju, ki mora v najbližjem času izvršiti proletarizacijo mas, o razdelitvi družbe v dva tabora, v tabor kapitalistov in tabor proletarcev, kar bo imelo za neposredno posledico pogin srednjega sloja, je bilo za apostole socialne demokracije boljše agitacijsko sredstvo nego vse najrazličnejše iluzije socialdemokratičnem raju. Tudi so tedaj vsa znamenja kazala na to, da se bodo prerokovanja Marksa uresničila, vsaj so zmagonosnim korakom rapidno napredujočega kapitalizma neposredno sledili obupni klici propadajočih eksistenc, koje niso mogle vzdržati tako težkega konkurenčnega boja. Ni čuda tedaj, da je pod temi vtisi prodrli nauk o smrti srednjih slojev tudi v delavnice tedanjih učenjakov, kjer je rodil obilo zelo pesimistično navdahnjene literature. Ta strah, ta težka prehodna doba pa je že minula. Še ponavljajo socialdemokratični agitatorji fraze o poginu obrtništva, še skušajo na vse mogoče načine dokazati, da nima obrtništvo nobene bodočnosti, da bo prisiljeno popolnoma kapitulirati pred velekapitalom, toda tem frazam danes nikdo več ne veruje. Položaj malega obrtnika res ni bil pri porastu in razširjenju veleindustrije preveč ugoden in v hudem konkurenčnem boju je osobito malo obrtništvo zelo trpelo in nekatere stroke so celo podlegle. Ogromni kapital, uporaba vseh modernih tehničnih naprav z najrazvitejšo delitvijo dela, popolno izčrpavanje produkcijskih sredstev so omogočevale in omogočujejo še danes industriji, da more nerazmerno ceneje in hitreje proizvajati nego mali obrtnik. V tem gigantskem boju med malim in velikim, starim in novim, v neprestanih spremembah obrtniške produkcije ni pa malo obrtništvo izumrlo. Velika večina obrtov zamore danes celo uspešno konkurirati z novimi kapitalističnimi velepodjetji in z največjim zadoščenjem zamoremo konstatirati, da igra še danes obrtništvo najvažnejšo vlogo v gospodarskem razvoju naše države. Obrtništvo ni poginilo, še živi, še obstoja in vestno izpolnjuje svoje važne naloge, ki jih ima v državi. Ako je bilo obrtništvo nekadaj, pod starim reži-

mom temeljni faktor za državo, je to še bolj sedaj v novi državi, kjer tvori obrtništvo veliko večji odstotek v primeri z vsem prebivalstvom, nego je bilo to v Avstriji. Obrtništvo se mora te svoje važnosti za gospodarski in politični razvoj razmer v naši državi dobro zavedati, še bolj pa se mora tega zavedati vlada sama. Naša vlada mora vedeti, da je obrtništvo najjačja opora države, da so obrtniki najlojalnejši element v državi, da nosi obrtništvo največja davčna in finančna bremena. Da pa bo zamoglo obrtništvo izpolnjevati te svoje važne naloge, ki jih ima napram državi, je dolžnost slednje, da gre obrtništvu povsod na roko, da pri zakonodaji kakor tudi pri vsakem vladinem ukrepu štiti v prvi vrsti interese obrtnika, da sploh skrbi za zdravo in smotreno obrtniško politiko. — Država mora skrbeti, da bo obrtnik poučen o vseh strokovnih vprašanjih. Zlasti je naloga države, da pomaga in podpira obrtnike pri nakupu strojev in orodja, da mu dá v te svrhe brezobrestna posojila ter da mu olajša uvoz teh strojev. Obrtnik mora biti poučen o dobavnih virih za sirovine kakor tudi o tržiščih, kjer zamore razprodati svoje proizvode najugodnejše. Naj bi se v ta namen oživel delovanje pospeševalnih uradov, kjer bi morali biti vedno na razpolago strokovnjaki za vse obrte, ki se izvršujejo v njih okolišu.

Zelo koristno bi bilo, da se uvedejo mojstrski tečaji, ki naj bi bili predvsem le za mojstre. Tečaji naj bi imeli za sedaj le namen, da poučijo mojstre o najvažnejših stanovskih vprašanjih. Ako niso bili nikdar prej, so taki tečaji sedaj zelo potrebni. Tečaj naj bi trajal vsaj par dni, kjer bi od vlade, oziroma gospodarskih organizacij poklicani strokovnjaki poučili mojstra o najvažnejših spremembah zakona, o najvažnejših nalogah, ki jih ima obrtništvo napram državi, o organizaciji in vodstvu strokovnih zadrug, o knjigovodstvu itd. Taki tečaji naj bi se vršili za mojstre vseh strok skupno, a pozneje, ako bi gmotne razmere dovolile, naj bi se prirejali tečaji za vsako stroko posebe, kjer bi se seznanilo mojstre z uporabo modernih pripomočkov in novih načinov izdelovanja.

O pomenu, ki ga imajo obrtne razstave za razvoj obrtništva, ni treba posebno poudarjati, vsaj imamo za to najboljše dokaze že iz preteklega časa. Naloga države je zato, da skrbi, da se take razstave vršijo po možnosti v vsakem mestu in vsako leto vsaj enkrat, da se s tem omogoči vsakemu obrtniku, da jih brez ovir poseti. Toda ni dovolj, da obrtniki razstave samo posečajo, skrbeti je za to, da se v obrtnikih

vzbudi čim večji interes, da svoje izdelke tam tudi razstavijo. S tem bo dosegla država to, da preskrbi obrtniku odjemalce in da ga vzpodbuja k solidnemu, konkurenčno zmognemu izvrševanju svoje obrti, kar bo končno le v prid državi sami.

V naši mladi državi se greši na račun obrtništva osobito s tem, da se mu ne dodeljuje izvrševanje državnih dobav in del. V vsej Sloveniji ga ni menda malega obrtnika, ki bi imel do sedaj tudi le en groš zaslužka od državnih dobav. In vendar je v eminentnem interesu države, da izvršujejo državna dela v prvi vrsti domači obrtniki. Vlada naj bi se v vsakem konkretnem slučaju obrnila zaradi dobav najprej na različne gospodarske organizacije in strokovne zadruge v državi, in le ako bi ne bili domači obrtniki v stanu sprejeti dotično delo, naj bi se razpisala ofertalna licitacija. Pri nas se je pa udomačil nasprotni način. Razpiše se licitacijo, ne da bi se vprašalo ali vsaj na to opozorilo naše obrtniške kroge, in ker se naše obrtništvo v glavnem vsled neinformiranosti ne udeleži licitacije, se po navadi dodeli dotična nabava kakemu kapitalistu-posredniku, ki preskrbi izvršbo sprejetih del običajno v inozemstvu. Škodo vsega tega nosi v prvi vrsti naš obrtnik, a končno tudi država sama. Seveda se bo ugovarjalo, da se malo obrtništvo ne more udeležiti licitacije, ker nima potrebnih kapitalov na razpolago, toda ta izgovor ne drži. Država naj pokaže le malo dobre volje in videla bo, da se tudi to zlo dá odpraviti. Ako se je v drugih državah prakticiralo to v anormalnih vojnih časih, se bo dalo izvesti pri nas tudi v mirnem času.

V tem naj bi bile v glavnem dolžnosti, katere ima država začasno napram obrtništvu. Te svoje dolžnosti pa mora država tudi točno izpolniti, ker je to najmanj, kar zamore storiti v prid obrtništva. Obrtništvo se nalagajo od države dan za dnem nova bremena in ako noče država, da bo obrtnik padel pod težo teh bremen, mora za njega storiti vsaj to, kar je najnujnejše, kar je neobhodno potrebno.

Shod ljubljanskih obrtnikov dne 5. februarja 1922 v dvorani Mestnega doma.

(Nadaljevanje.)

Častiti zborovalci! Če sedaj preidem na posamezne davke, glede katerih imamo svoje pritožbe, naj v prvi vrsti spregovorim kratko o takozvanem davku na vojne dobičke. O takozvanih davkih na vojne dobičke pravzaprav ne bi smeli govoriti, ker se je naše premakljivo premoženje vsled strašnega padanja denarne vrednosti takorekoč zmanjšalo in o dobičkih pri obrtnikih govoriti ne moremo. Pred nami so danes velike in imenitne številke, toda to, kar predstavljajo, so samo navidezne in namišljene količine. Milijoni in stotisoči, s katerimi se danes pitamo in si jih oponašamo, v jedru in v resnici predstavljajo pravzaprav gospodarsko oslabeledost in nesrečo. Ali če že enkrat imamo davek na vojne dobičke ter ga moremo vzeti nase, moramo predvsem zahtevati, da se ta davek pobira pri ljudeh, ki so v resnici na hitro obogateli, ne pa pri našem obrtniku in rokodelcu, kateri si v potu svojega obraza in vsakdanjih skrbeh pomaga skozi življenje. Zahtevati moramo tudi, da se enkrat preišče in na merodajnem mestu pojasni, so li v resnici v naši državi kraji, kjer se davek na vojne dobičke ali sploh ni plačal, ali pa

ne resno izvajal. Kar se nas samih tiče v Ljubljani, moramo odločno protestirati proti nezmislilnim predpisom davka na vojne dobičke, kateri se je po novem letu v plačilnih nalogih pri nas predpisal za leto 1919. Prvič je neumestno, da se danes v letu 1922. zahteva plačilo davkov za leto 1919., ker sta med tem že potekli dve gospodarsko zaključeni leti. Brez ozira na to, pa so bili izdani plačilni nalogi za take vsote našim malim in srednjim obrtnikom, katere gredo preko vsake meje ter bi pri prizadetih obrtnikih naravnost pomenile gospodarsko smrt. Naša finančna delegacija sama je uvidela, da postopanje ni bilo srečno in pravilno, ter je odredila, da pridejo vsi ti predpisi za davek na vojne dobičke za leto 1919., v kolikor so bili izdani od davčnih oblastev samih brez sodelovanja davčnih komisij, še enkrat pred komisijo. Ta ukrep je pameten in hvalevreden, zahtevati pa moramo odločno, da se storjene krivice in napake čimprej popravi ter prizadetim obrtnikom povrne mir. Kdo more mirno delati v svojem obratu, če ima nad seboj večno nevarnost, da ga uniči davčni pritisk.

Častiti zborovalci! Drugi davek, ki upravičeno vzbuja vsled svojega ustroja po vsej naši državi med produktivnimi stanovni razburjenje in nevoljo, je takozvani davek na poslovni promet. Ta davek je bil nahitro, brez sodelovanja gospodarskih korporacij, upeljan leta 1920. Vemo in priznamo, da mora država iskati novih virov, ali kadar jih išče je vendar potrebno, da se poprej kakor v drugih državah tudi pri nas zaslišijo strokovnjaki glede načina in pobiranja novega davka. Ta davek se je prvotno pobiral na carinarnicah pri uvozu in izvozu in samo industrijska podjetja so morala voditi zapiske o prometu. Poleti leta 1921. pa se je ta davek izpremenil ter uredil tako, da se plačuje v izmeri 1 % na podlagi vseh kupčij in poslov, katere je zapisovati v posebnih, v to določenih knjigah. Glede tega davka so bile razširjene najrazličnejše vesti o tem, ali je veljaven ali ne, nadalje o tem, ali ga je narodna skupščina sprejela ali ne. Faktično so bili naši ljudje vsi zbegani po časopisnih vesteh in niso imeli pravega pouka o tem, kako je s plačilom tega davka. Naše gospodarske korporacije v Sloveniji kakor drugod, so ponovno bile na delu, da dosežejo ali odpravijo ali vsaj omiljenje tega zakona. Za enkrat je glasom objav finančne delegacije položaj tak, da se je pripraviti na plačilo tega davka na podlagi knjig, kakor so predpisane za zadnji kvartal preteklega leta. Za čas od novega leta dalje, pa se obljubujejo od finančnega ministra izpremembe. Kar se tiče naših obrtnikov, moramo z vso odločnostjo izjavljati, da smatrajo ta davek v sedanji obliki, z ozirom na gospodarski položaj in za razmere v naši državi, za popolnoma nesprejemljiv in neizvedljiv. Gospodarske prilike v naši državi so tako različne, da je popolnoma izključeno, da bi se mogel ta zakon enakomerno izvajati po vseh delih naše države. Davek na poslovni promet je moderen davek, na katerega so v Nemčiji navzlic njeni visoki gospodarski razvitosti začeli misliti šele v letih 1914. in pozneje 1918. Ta davek je po svoji naravi tak, da predpostavlja visoko stopinjo gospodarskega razvoja in napredka. Ta davek je tak, da predpostavlja veliko izobraženost kupčijskega in obrtnega stanu, ker stavi do trgovskih in obrtniških interesentov velike zahteve glede pismenosti in kupčijske izobrazbe ter komercialne organizacije. V naši državi pa, kakor

znano, je v tem pogledu celo pri nas in v drugih gospodarsko višje razvitih krajih, obrtni ustroj tak, da je ogromni večini prizadetih trgovcev in obrtnikov nemogoče izpolnjevati težke zahteve tega zakona. Pa tudi od strani davčnih oblastev zahteva ta zakon velik, dober in točno poslušoč aparat, ako se ga hoče pametno in brez sekatur izvajati. Pri nas se je ta davek uvedel v taki obliki, ki nareja največje težave celo v gospodarsko najbolj naprednih državah. Kar se tiče nas obrtnikov, moramo mi stati odločno na stališču, da je treba oprostiti tega davka kratkomalo najmanj vse tiste obrtnike, ki so po svojem bistvu rokodelci ter delajo samo z dvema pomočnikoma. Število vajencev pri tem sploh ne sme prihajati v poštev. Glede vseh drugih obrtnikov pa je treba stati na stališču, da jih je pavšalirati glede davka na poslovni promet. V tem pogledu stojimo na stališču, da naš obrtnik vseh vrst, ni v položaju ustrežati tistim velikim zahtevam, katere predpisuje obstoječi zakon glede voditve knjig in zapisnikov. Organizirano naše obrtništvo mora stati sploh na stališču, da je treba respektirati kupčijske knjige, katere vodijo trgovci in obrtniki, kot posebno obratno tajnost vsakega trgovskega in obrtnega gospodarja. Za pavšaliranje tega davka je pač mogoče dobiti merilo prilično na isti način, kakor je merodajen za pridobnino, to je naš obrtni davek v ožjem zmislu besede. Proti temu davku, kakor se je pri nas hotel izvajati, moramo z vso odločnostjo protestirati. Zakaj položaj je tak, da se je ta davek pri nas v različnih razglasih od strani finančne uprave samo še poslabšal. V zakonu predvidena davčna prostost za male obrtnike se je preko določil zakona razlagala tesnejše, in glede pavšaliranja se je pravtako postopalo naravnost pedantično in malenkostno. Taka davčna praksa je popolnoma pogrešena, ker so stroški za pobiranje in kontrolo davka neprimerno večji, kakor pa je pričakovati uspeha pri davku pri teh malih in gospodarsko slabih ljudeh.

Častiti zborovalci! Končam in ponavljam, da morajo prenehati krivice, katere se gode našemu obrtniškem stanu. Mi smo drage volje pripravljene dati za državne potrebe, kar se giblje v razumnih mejah, odločno pa se moramo upirati taki davčni upravi in takim davčnim zakonom, katere morejo neogibno voditi naš rokodelski in obrtniški stan v gospodarski polom in siromašnost. (Dalje prih.)

Izprememba zakona in pravilnika o davku na poslovni promet.

Z 18. februarjem t. l. je stopil v veljavo nov zakon o davku na poslovni promet, s katerim so spremenjeni sledeči členi uredbe o davku na poslovni promet z dne 27. junija 1921., ki je bila objavljena v Uradnem listu z dne 19. septembra 1921., št. 113:

Po členu 8. so oproščeni od plačevanja davka kmetovalci glede prometa svojih lastnih proizvodov vseh strok kmetijstva. Ta določba se je dopolnila v toliko, da so oproščene tudi kmetijske zadruge glede prometa svojih lastnih pridelkov vseh strok kmetijstva, kmetijskih strojev, orodja in opreme, ako ne delajo z dobičkom in ako vršijo tak promet izključno s svojimi člani.

14. točka 8. člena je dopolnjena toliko, da je razen prometa na podstavi prehrane delojemalcev v obliki

plače in na podstavi njih zalaganja s potrebščinami, ki se proizvajajo v podjetju, kjer so zaposleni, od davka oproščen tudi ves prehranjevalni promet uradniških, dijaških, delavskih in ljudskih menz.

Za trgovce in obrtnike je posebno važna izprememba 1. in 2. odstavka 10. člena, po kateri imajo voditi knjigo o izvršenem prometu samo družbe, ki so dolžne javno polagati račune, družbe z omejeno zavezo in vse one trgovine in podjetja, katerih lanskoletni promet presega 360.000 dinarjev ali 1.440.000 kron.

Vsi ostali davkoplačevalci se bodo pavšalno obdavčili na ta način, da bo vsak predložil na podlagi splošnega poziva v določenem roku posebno predpisano davčno prijavo, odnosno z odobritvijo finančnega ministra redno prijavo na podlagi katere se mu bo lanskoletni promet ocenil kot davčna podlaga za tekoče leto. Cenitev letnega prometa bodo izvršili pristojni davčni odbori na podlagi predložene prijave. Proti oceni imajo državni zastopniki v zmislu določb člena 15. pravico pritožbe.

V slučaju, da davkoplačevalec vrši promet samo gotov čas (sezono v letu), se mu bo cenil letni promet sorazmerno s prometom v času, ko ga je vršil. Za nove tvrdke, ki se tekom davčnega leta prijavijo, bo ugotovila začasno davčno podlogo za prometni davek davčna oblast do definitivne odločitve od strani davčne komisije.

Za zadnje trimesečje leta 1921. se bodo obdavčili z davkom na poslovni promet oni davkoplačevalci, ki so po novem zakonu pavšalirani sorazmerno na podlagi obdavčenja za leto 1922.

Davkoplačevalec, ki v predpisanem roku na podlagi javnega poziva ne predloži davčne prijave, bodo ocenili letni promet pristojni davčni odbori po lastnem preudarku in podatkih. Dotični davkoplačevalci izgubljajo pravico pritožbe.

Davek na poslovni promet se plačuje v višini 1 % od ugotovljenega letnega prometa.

Končno je omeniti tudi še izpremembo 2. odstavka 7. člena prejšnje uredbe, ki določa po novem besedilu, da jamči, ako se proda kako podjetje, kupec solidarno s svojim prednikom za davek na poslovni promet za to prodajo kakor tudi za davek na prednikov celokupni prejšnji promet, za katerega ta davek ni bil plačan, vendar je davčna oblast dolžna, da dá na prošnjo interesentov tudi pred prodajo točne podatke o dolžnem davčnem znesku prodajalca.

Obenem z izpremenjenim zakonom je izšel tudi nov pravilnik za izvrševanje zakona na poslovni promet, ki je datiran z dne 31. januarja t. l. Po tem pravilniku ostanejo členi 1. do 5. starega pravilnika, ki je bil objavljen v Uradnem listu št. 113/1921, neizpremenjeni. Besedilo 6. člena se izpremeni v toliko, da je davčna stopnja določena z enim odstotkom od plačane vsote odločno v denarju izražene vrednosti prejetih odškodnine, t. j. davčne podlage. 2. odstavek 6. člena, po katerem so bili dozdej krošnjariji, cestni prodajalci, izvoščeki in postreščeki pavšalno obdavčeni, odpade. Po 6. odstavku člena 6. se prevalitev prometnega davka ne sme vršiti s posebnim zaračunavanjem kupcu poleg odškodnine, marveč mora biti davek kalkuliran v odškodnini, odnosno prodajni ceni.

Predpogoj za oproščenje poljedelskih zadrug je, da ne delajo z namenom dobička, odnosno da je njih dobiček usmerjen le na to, da se proizvodi, odnosno

drugi zgoraj naštetih predmeti nabavljajo in prodajajo izključno vzajemno pod čim ugodnejšimi pogoji in čim najceneje ter da jih prodajajo izključno svojim članom. V prometu z ostalimi predmeti pa so brez ozira na kupca kakor tudi, ako prodajajo nečlanom, brez ozira na predmet podvržene plačevanju davka v zmislu zakona. Ker pa se ustanavljajo dandanes kmetijske zadruge z različnimi nameni in v razne svrhe, morajo davčne oblasti s pozivom pozvati vse kmetijske zadruge, o katerih smatrajo da spadajo pod oproščenje v zmislu zakona, da predložijo pristojni davčni oblasti svoja pravila in obrazložijo vrste prometa, ki ga izvršujejo izključno s svojimi načrti, in za katere imajo v zmislu zakona pravico na osvobojenje. Davčne oblasti imajo predložiti take prošnje drugi inštanci v odločitev v eventualnih spornih in principijskih vprašanjih pa imajo delegacije finančnega ministrstva predložiti prošnje za oproščenje s svojim poročilom generalni direkciji neposrednih davkov v končno odločitev.

Člen 10. se glasi v novem pravilniku: Davek na poslovni promet se plačuje v glavnem na dva načina, in sicer: 1.) po knjigi opravljenega prometa, odnosno prijavi, ki se izpolni in predloži na podlagi te knjige; 2.) pavšalno na podlagi prijave, v kateri se prijavijo vsi podatki, ki so potrebni za cenitev in ugotovitev davčne osnove in odmero pavšala.

Vsi davkoplačevalci, ki so po zakonu dolžni voditi knjigo opravljenega prometa, si bodo po svojem razumevanju in potrebi sestavili knjigo za svoje poslovanje, v kateri bodo dnevno beležili celokupni promet, ki je izvršen «v gotovini» in «na kredit».

Odgoja in zaščita obrtno-industrijskega naraščaja.

(Elaborat iz ministrstva za socialno politiko, ki nam ga je dal na razpolago minister n. r. g. dr. V. Kukovec.)

(Dalje.)

II. Strokovni pouk v delavnicah.

Organizacija za nego in skrbstvo vajencev in mladoletnih delavcev sprejme tako pripravljene dečka ali deklico v svoje okrilje in ga namesti v izbrani obrti.

Predno ga organizacija odda na to mesto, bi moral prebiti vsak vajenec zadnjo, strokovno preizkušnjo v posebnih, edino temu namenu služečih zavodih v učnih delavnicah. V tem zavodu bi se izvršila prava strokovnjaška izbira, tako da bi bila mogočnost pogrešne izbere obrti po preteku tudi te preizkušnje omejena na minimum. Prva, v prejšnjem odstavku označena, evidenčna določitev stroke bi bila le približna presoja, da se brez velikih napak odda dečka ali deklico na primerno strokovno centralo organizacije, o kateri se bo pozneje še govorilo.

Ta preizkušnja bi bila potrebna v splošnem le za vajence. Pri mladoletnih delavcih bi bila enaka preizkušnja le za one potrebna, kateri se posvetijo brez predhodnega obrtnega učenja višje kvalificiranemu industrijalnemu delu n. pr. strugarstvu. Vsi ostali mladoletni delavci bi se lahko takoj po dovršenju pripravljalne šole posvetili določenemu poklicu.

Omenjeni strokovni preizkušnji bi služili vajeniški domovi, ki bi morali imeti potrebne učne delavnice za vse glavne strokovne panoge. Sprejetega gojenca

bi se zaposlilo en ali dva tedna pri gotovem delu vsake obrtne panoge. Pri tem njegovem zaposlenju in vedenju bi se ga najskrbneje in do najmanjših detajlov nadzorovalo in presojalo njegovo posebno nadarjenost in izurjenost. Pri tej preizkušnji bi bilo točno opazovati vsako najmanjšo kretnjo, vestno presojati čas vsakega posameznega dela, utrujenost, veselje in voljo pri vseh obrtnih vrstah, katere gojenec absolvira.

Po naprej že določeni omejitvi za gotove obrtne skupine (n. pr. živilne, kovinska, lesna industrija itd.) bi seveda ne bilo potrebno, vsakemu gojencu predelati vse obrtne vrste, nego le obrtne vrste dotične industrijalne skupine, za katero je bil iz prvotnih razlogov gojenec izbran. Računam torej, da bi ta preizkušnja ne trajala več kot mesec dni ali največ dva meseca. Pa tudi če bi ta trajala dalje, bi bilo to le v korist vajenca in obrtnika-mojstra, ker bi s to preizkušnjo lahko odpadla zakonsko predvidena preizkušna doba pri obrtniku. Doseglo bi se s to preizkušnjo tudi, da vajenec ne bi menjaval tako pogosto učnega mojstra, dokler ne pride do prave in prikladne službe, kar se danes tako pogosto dogaja in kar znači veliko delovno izgubo za mojstra in vajenca.

Po preteku te preizkušnje vstopi torej vajenec v učenje njemu namenjene obrti po današnjem sistemu. Za to učenje se seveda ne more predpisati kakih posebnih norm, ker je učenje odvisno od individualnosti mojstra ali pomočnika, in bi tudi vsi eventualni pravilniki bili le mrtve črke, kateri se bi le v najredkejših primerih uvaževali.

Vprašanje je pa pri tej priliki na mestu, ali je obrtno učenje po današnjem sistemu vajeništva sploh pravilno in edino odgovarjajoče za izučenje gotove obrti. Zanikam to vprašanje in trdim, da vajeniško izučevanje po današnjem sistemu ne odgovarja sistematičnemu in vzornemu pouku obrta. Odpravil bi vse vajeništvo iz obrtnih delavnic in ustanovil edino primerne obrne šole, ki bi vzgojevale izključno obrtni in industrijalni naraščaj. Ker je pa ta cilj pri današnjih razmerah in v doglednem času še nedosegljiv, je tudi vsako utemeljevanje in zagovarjanje tega novega učnega sistema v tej razpravi neumestno.

Glavna naloga organizacije za nego in skrbstvo vajencev med učno dobo vajenca bi bila redno in trogo nadzorovanje, da se vajenec zaposli edino pri obrtnem delu, da marljivo sledi strokovnemu pouku mojstra in pomočnikov, da se izučí v vseh delih dotične obrti in da se točno drži delavnega reda odnosno delavnice. Vse prestopke delodajalca bi morala skušati organizacija sporazumnim potom odpraviti, vajenca primerno opominjati in medsebojne spore ublaževati. Le v primeru, da bi delodajalec ponovno grešil proti dolžnostim napram vajencem, bi morala poklicati organizacija obrtnega nadzornika, da odpravi nered, odnosno da kaznuje obrtnika, ki greši proti predpisom.

Učno dobo bi morala organizacija v sporazumu z učnim mojstrom določiti od slučaja do slučaja, po sposobnosti vajenca. Seveda se morajo zakonitim potom določiti meje, katere naj bi veljale za posamezne obrtne vrste. Meja naj bi se določila le v maksimumu, kateri ne bi smel v nobenem slučaju presegati treh let. Radi temeljitega osnovnega šolanja, radi sistematične izbire in radi izvrstne priprave po

predhodnem šolanju in preizkušnji se more brezdvomno znižati današnja najvišja učna doba štirih let na triletno maksimalno dobo. Vajenec s tako trdno predpripravo se bo dosti hitreje izučil tudi najkompliciranejši obrt. Le malo obrtnih strok, katere bi v najnepovoljnem primeru zahtevale tako dolgo učno dobo. Na vsak način pa se mora zagotoviti organizacijam pravico, da v spornih slučajih same odločajo o dolgotrajni učni dobi.

Noben vajenec se ne sme sprejeti k učenju brez učne pogodbe, katero v vseh primerih sklene z učnim mojstrom organizacija za nego in skrbstvo vajencev in ne njegovi roditelji, ki v večini slučajev nimajo nobenega pojma o načinu obrtniškega učenja in o svojstvih obrta. Radi vzpodbude k delu in pravočasnega učenja z gospodarstvom denarja bi bilo zelo koristno in naj se splošno uveljavi plačevanje vajencev, ako tudi v malem iznosu, kar bi bilo tem lažje priznati, ker bi vajenci ekonomsko in produktivno donali na podlagi njihovih višjih kvalifikacij mnogo več koristi kot dandanes. O prejetem zaslužku naj bi vodil vajenec najtočnejše račune, posebne knjige, katere bi bile pod strogim nadzorstvom organizacije. Na ta način bo vajenec že v najzgodnejši dobi pričel gospodarsko ravnati z denarjem in se uvajal v praktično knjigovodstvo.

V vsaki delavnici mora biti za vajenca določen točni učni program, katerega mora nadzirati organizacija. Tako n. pr. za ključavničarsko delavnico:

1. pilenje in dletenje;
2. vrtanje, rezanje vijakov, nitanje, upogibanje;
3. kovanje;
4. strugarenje;
5. delo na aparatih in strojih.

Popolnoma pogrešno bi bilo, če bi mojster pričel učiti vajenca najprej s kovanjem in strugarenjem in potem šele s pilenjem in vrtanjem. Seveda mora organizacija sama sestaviti točne učne programe za vse vrste obrti.

(Dalje prih.)

Mezdno gibanje pekovskih pomočnikov v Ljubljani.

Dne 17. in 22. februarja se je vršilo pri oddelku za socialno politiko pokrajinske uprave pogajanja pekovskih mojstrov in pomočnikov glede reguliranja delavskih mezd. Pogajanje ni dovedlo do pozitivnega rezultata, ker so vstrajali zastopniki zadruga pekov in kolačnikov kakor tudi zastopniki pekovskih pomočnikov na svojem nepopustljivem stališču.

Zastopniki pekovskih mojstrov so se sklicevali na sklep združnega odbora, da se ne dovoli nikako zvišanje mezd, ker so dosedanje zadosti visoke. Pri pogajanju dne 1. decembra 1921. so se določile sporazumno sledeče plače: Temeljne plače v I. kategoriji 250 K tedensko in v II. kategoriji 200 K tedensko; draginjske doklade se zvišajo za 40 odstotkov, in sicer v I. kategoriji od 290 na 406 K, v II. kategoriji od 280 na 392 K tedensko; izrednim pomočnikom se je določila dnevna plača v I. kategoriji na 110 K in v II. kategoriji na 90 K dnevno; hrana in stanovanje pri mojstru se zaračunava od 35 do 40 K dnevno; vsak delavec dobi dnevno kilogram belega kruha. Zahtevi pekovskih pomočnikov po 35odstotnem zvišanju draginjskih doklad pekovski mojstri niso pri volji ugoditi.

Zastopniki pekovskih pomočnikov so na to izjavili, da razglase stališče pekovskih mojstrov na shodu, ki naj končno veljavno odloči glede stavljenih zahtev in glede eventualne stavke; zadevni sklep naj bi se sporočil zadrugi pekov do 9. ure zvečer. Zadruga pekov se je odločila, da ugoditi zahtevi pekovskih pomočnikov, toda ne v celem obsegu, ampak le delno, in sicer s 15odstotnim zvišanjem draginjskih doklad. Med mojstri in pomočniki je prišlo po daljših pogajanjih slednjič do sporazuma: Pomočniki dobe 20 odstotkov-poviška plač, zajtrk in kilogram kruha na dan.

Konferenca radi moratorija in davkov na vojne dobičke.

Dne 24. februarja se je vršila v trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani konferenca zastopnikov gospodarskih korporacij o predvideni odložitvi inozemskih plačil. Vsi zastopniki trgovstva, industrije, obrtnišstva, združništva in kmetijstva Slovenije so se soglasno izrekli proti sprejetju zakona, ki bi uničil naš ugled in naš kredit v inozemstvu in povzročil padanje naše valute na inozemskih tržiščih. Sprejeta je bila obširna spomenica, ki je bila poslana predsedništvu narodne skupščine, finančnemu in trgovskemu ministrstvu ter političnim klubom poslancev vseh strank, da preprečijo uzakonitev predloženega načrta o moratoriju. Končno je bil sprejet tudi sklep, da se prodloži finančnemu ministru energičen protest proti raztegnitvi davka na vojne dobičke za leto 1920. potom budžetnih dvanajstlin.

Razno.

Avtotapetništvo.

Čital sem v «Obrtnem Vestniku» z dne 10. februarja 1922. poročilo obrtnega odseka trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani, kjer se je razpravljalo med drugim tudi o tapetiranju avtomobilov. Debatiralo se je, kdo sme tapetirati avtomobile, sedlar ali tapetnik. Eni so bili mnenja, da je to sedlarsko delo, drugi zopet, da je to tapetniški posel. Zadevo smatram za zelo važno in ker vidim, da ste gospodje pri obrtni in trgovski zbornici različnega mnenja, si dovoljujem vpslati Vam tem potom mnenje, ki ga imam kot veččak v tej stroki. Morebiti Vam bo to pripomoglo k povoljni razjasnitvi tega vprašanja.

Imam sedlarsko in tapetniško obrt v ... Obrta sem se izučil v P. in obrtne pravice sem si pridobil že v onih starih časih, ko je bila še sedlarska in tapetniška obrt eno in isto. Ali je to praktično, to ne pride tukaj v poštev. Upravičen pa sem v obeh slučajih tapetirati avtomobile in tedaj nimam nikaškega interesa da bi pisal pristranski.

Bil sem dolga leta v tujini, kot pomočnik po tovarnah kakor po manjših obratih, ali nikjer nisem našel, da bi tapetniki izvrševali dela na avtomobilih. Avto se prišteva k vozovom, saj ima skoro iste dele kakor druge kočije, Avtotapetnik, to ni pravi izraz, ampak vozni sedlar (Wagensattler, Autosattler). V tapetniškem delu je zapopadeno le bistveno tapetarstvo; o tem se lahko prepričamo v sosednih državah, kakor v Franciji, Nemčiji in Ameriki, katere države mislim, da niso zadnje, kar se tiče obrti. Vozni sedlar rabi izključno le sedlarsko orodje in pri avtu se

mora veliko z usnjem tapetirati, šivati z dreto, delati strehe iz usnja itd. Kvečjemu bi prišel pri tem delu v poštev tapetnik, ki je izurjen v klubnem pohištvu (Klubmöbel). Dokaz, da je to sedlarsko delo, značijo tudi sedlarske delavnice; dočim ima vsak sedlar tako veliko delavnico, da vpelje v njo lahko cel voz, imajo tapetniki navadno le delavniške sobe z ozkimi vrati, dostikrat v prvem nadstropju. Izključeno je, da bi tapetnik avto tapetiral brez sedlarske pomoči, med tem ko sedlar izvrši to delo brez tapetnika. Veliko bi se dalo povedati, kako se večkrat tudi na mero-dajnih mestih napačno rešuje strokovna vprašanja, kar je le obrtu v škodo. Tako n. pr. reklamirajo slikarji in pleskarji vozno ličarstvo (Wagenlakiererei) za sebe. Znano je, da ni bil še nikdar niti pleskar niti slikar dober vozni ličar, akoravno uporablja na videz en in isti material. To pa zato ne, ker je vozno ličarstvo zamudno in zvezano s tolikimi stroški, da se noben slikar ne more ukvarjati intenzivno s tem poslom, kajti ta obrt zahteva, da se vrši ob enem s sedlarskim delom. Značaj te obrti je tak, da se mora med delom večkrat prenehati, da se zamorejo vmes sedlarska dela izvrševati.

Zatorej more vozno ličarstvo obstojati in prospovati le skupaj z voznim sedlarstvom in na nikak drug način. Te obrti uspevajo kot samostojne slabo celo v velikih obrtniških centrih, in ako se sedlarjem ta posel odvzame, ne bode ličarstvo za vozove nikdar napredovalo. In končno kaj naj enkrat vozni sedlar dela, ako mu odvzamejo vozno sedlarstvo tapetniki, ličarstvo pa slikarji, konjski šport se neha, ker ga izpodriva avtomobil. Mislim, da se mora tako staro rokodelstvo, kakor je sedlarstvo, katerega izdelki so dosegli že tako dovršenost le pötom truda, uma in vztrajnosti njenih mojstrov in delavcev, upravičeno tudi ščititi.

Opomba uredništva. Predmetni dopis smo dobili od tovariša-strokovnjaka, ter ga rade volje objavljamo. Pri tej priliki prosimo naj bi se tudi drugi obrtniki oglašali s tem ali onim dopisom. Le s tem, da se sliši več mnenj, se zamorejo strokovna, stanovska in druga vprašanja povoljno rešiti.

Novo znižanje našega proračuna. Finančni odbor je nadaljeval z redukcijo proračuna in sicer s popolnim uspehom. Na tajni seji je bil znižan budžet vojnega ministrstva za 100 milijonov dinarjev. Finančni odbor je usvojil nadalje nastopni predlog: Ministrom se znižajo dnevnice za polovico, to je od 200 na 100 dinarjev, predsedniku vlade pa od 300 na 150 dinarjev. S to redukcijo si prihrani država na leto nad 600.000 dinarjev. Počasi se pričinja vendarle dobro gospodarstvo.

Vrednost denarja. Ameriški dolar velja 297 do 300 kron, nemška marka 1 krono in 50 do 52 vin., italijanska lira okoli 14 in pol krone, francoski frank 25 kron in 50 vinarjev, češke krone 5 K 85 vin., avstrijska krona pa malo manj kot 4 vinarje.

Za povratek naših državljanov iz Rusije. Ministrstvo socialne politike je poslalo na zunanje ministrstvo dopis, v katerem ga naproša, naj pooblasti delegate za mednarodno konferenco v Genovi, da stopijo v pogajanja s sovjetskimi zastopniki glede povratka naših državljanov iz Rusije.

Poročilo o razvoju čevljarstva industrije v Zedinjenih državah Severne Amerike in v Angliji je interesentom v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

Obrtna banka v Ljubljani je ustanovila v Ljutomeru podružnico, ki je že pričela poslovati.

Veliki semenj v Parizu. Prihodnji veliki semenj v Parizu se bo vršil od 10. do 25. maja 1922. Interesentom so nekatere nanj se nanašajoče tiskovine na razpolago v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

Razpisi.

Išče se za dve polni siroti, zdrava, krepka dečka, 15, oziroma 16 let stara, vajeniško mesto pri kakem **kolar-skem mojstru** za enega in pri kakem obrtu **mizarstva** za drugega fantiča. Za obleko, obuvalo in perilo bosta sama skrbela; hrano in stanovanje naj bi pa dobivala pri učnem mojstru brezplačno. Zato se bo učna doba podaljšala. Kdor hoče enega ali drugega sprejeti, naj se zglati ustno ali pismeno pri generalnem varuhu društva za otroško varstvo v Ljubljani, justična palača soba št. 16, ki daje vsa potrebna pojasnila.

Dobava vrvarskega blaga. Ravnateljstvo državnih železnic v Subotici razpisuje na dan 29. marca t. l. pismeno ofertalno licitacijo glede dobave vrvarskih izdelkov. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Dobavo lesnega oglja. Ravnateljstvo državnih železnic v Subotici razpisuje na dan 27. marca t. l., pismeno ofertalno licitacijo glede dobave 60.000 kg lesnega oglja. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Brezobrestna državna posojila za obrtnike in industrijalce. Trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani naznanja, da ji je sporočilo ministrstvo trgovine in industrije, da mu je ministrstvo za kmetijstvo in vode dalo od čistega dobička državne razredne loterije vsoto 352.095 Din 1 p na razpolago. Ministrstvo trgovine in industrije želi z večjim delom te vsote pomagati obrtništvu in industriji s tem, da dá na pet let posojila brez obresti, v roku petih let pa se ima posojilo vrniti. Prvenstveno pravico do tega posojila imajo: 1.) oni, ki jim je potrebno, nabaviti kake moderne stroje in strojno orodje za svoje obrate in 2.) oni, ki uvedejo nov način dela, ki so ugledni mojstri ali ki uvedejo nov obrt ali industrijo, ki doslej še ni obstojala. Rok za prijavo posojila se postavlja do 15. marca t. l.

Na strokovni šoli za puškarstvo v Kranju se razpisuje mesto večšinskega (strokovnega) učitelja za celinarsko (Schlossmacherei) stroko s takojšnjim nastopom. Prošnje, naslovljene na ministrstvo za trgovino in industrijo in obrt. oddelek v Ljubljani, je do dne 10. marca vložiti pri ravnateljstvu strokovne šole za puškarstvo v Kranju.

Dobava stavbnega materiala. V pisarni inženjerskega odeljenja Dravske divizijske oblasti v Ljubljani se bo vršila dne 15. marca t. l. ob 8. uri zjutraj ponovna ofertalna licitacija glede dobave stavbenega materiala za popravo barak vojne odečne radionice v Vevčah. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani, pogoji pa pri inženjerskem odeljenju Dravske divizijske oblasti v Ljubljani interesentom na vpogled.

IV. mednarodni vzorčni velesejem v Pragi se bo vršil od 12. do 19. marca 1922. Trgovski in obrtniški zbornici je bilo doposlanih nekaj na ta sejem se nanašajočih informativnih brošur, ki so interesentom v zbornični pisarni na razpolago.

Zagrebački zbor. V Zagrebu se bo, kakor znano, letos spomladi vršil veliki sejem pod imenom «Zagrebački

zbor», in sicer od 2. do 15. junija. Na velikem sejmu morejo razstaviti vse stroke industrije, obrta in agrarnega proizvodstva kakor tudi veletrgovina. Trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani je bilo poslanih večje število tiskovin, nanašajočih se na zbor («Red velesojma», obsegajoč pogoje za pripust razstavljalcev, iznos najemnine itd. in «upitni arak» za razstavljalce), ki so interesentom v zbornični pisarni na razpolago.

Prodaja oljnatih sodov. V pisarni inženjerskega odeljenja Dravske divizijske oblasti v Ljubljani se bo vršila dne 10. marca t. l. ob 8. uri zjutraj ustna licitacija 24 lesenih sodov od avtomobilskega olja. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Prodaja lesa. Kr. direkcija šuma v Vinkovcih bo prodala dne 6. marca t. l., ob 10. dopoldne dražbenim potom hrastov in drug les na panju. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Dobava konopnine. Ravnateljstvo državnih železnic v Subotici razpisuje na dan 31. marca t. l. ponovno ustno ofertalno licitacijo glede dobave 20.000 kg konopnine. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Dobava volne za ležišča. Ravnateljstvo državnih železnic v Sarajevu razpisuje dobavo 3000 kg volne za ležišča (Lagerwolle). Pismene ponudbe je vložiti najkasneje do 15. aprila t. l. do desete ure dopoldne pri imenovanem ravnateljstvu. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Dobava stavbnega materiala. Komanda Dravske divizijske oblasti v Ljubljani naznanja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da se vrši dne 1. marca 1922. ob 8. uri zjutraj v pisarni inženjerskega odeljenja Dravske divizijske oblasti v Ljubljani ponovna ofertalna licitacija glede dobave stavbnega materiala za popravo poslopij smodnišnice v Kamniku. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani, pogoji pa v pisarni inženjerskega odeljenja Dravske divizijske oblasti v Ljubljani interesentom na vpogled.

Razstreljivo «Kamnikit» 3 vrst izdeluje «Državna barutana v Kamniku». — Vse tri vrste kamnikita je dobiti pri vojnem skladišču dravske divizijske oblasti v Ljubljani po ceni 9.50 Din za 1 kg. Oblasti, podjetja, tvrdke, posamezniki itd., ki želijo dobiti eksploziv, naj se obračajo na pristojno Armijsko oblast, za večje količine pa direktno na Ministrstvo vojne i mornarice, art. teh. oddelek v Beogradu. Prošnje je taksirati s kolkom 2 Din in priložiti potrdilo policije, da so eksplozivi potrebni v indu-

strijske svrhe. — Brez odobrenja g. ministra vojne i mornarice smodnišnica ne sme izdati niti grama smodnika ali eksploziva. Eksploziv se pošilja samo po železnici.

Izdajatelj konzorcij «Obrtnega Vestnika».
Odgovorni urednik Engelbert Franchetti.
Tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani.

Kreditno društvo Mestne hranilnice ljubljanske

dovoljuje posojila

na menice in kredite

v tekočem računu

vsem kredita zmožnim osebam in tvrdkam

Fotografski in umetno slikarski atelje Avg. Černe

Celje, Ljubljanska cesta 10 (prej V. Pick)

se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela. Cene najnižje. Poveča oo vsaki sliki. Slika v olju, akvarel, pastel, po naravi in po vsaki sliki, fotografira za društva najceneje. Restavrira stare umetnine za muzeje, galerije, cerkve, privatnike itd. itd.

Za fotografe znižane cene.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavica: K 30,000.000.—. Rezerva nad K 10,000.000.—.

Podružnice: Beograd, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Sarajevo, Split, Šibenik, Zagreb. Wien. Trieste, Abbazia, Zara. New-York: Frank Sakser State Bank.

Brzjavni naslov: Jadranska.

Sprejema: vloge na knjižice, vloge na tekoči in žiro-račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Rentni davek plača iz svojega.

Kupuje in prodaja: menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja: čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme: na vrednostne papirje in na blago ležeče v javnih skladiščih; daje trgovske kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema: borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Obrtna banka v Ljubljani

Kongresni trg št. 4

Telefon št. 508

Telefon št. 508

Račun pri poštno-ček. zavodu št. 12.051

Daje kredite v obrtne svrhe, po izrednih pogojih, pospešuje ustanavljanje obrtnih in industrijskih podjetij, izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje. Vloge na knjižice in na tekoči račun obrestuje s

4%

od dne vloge do dne dviga.

Naznanilo.

Naznanjam, da sem dne 31. decembra 1921. izstopil iz tvrdke Fr. Kalmus & F. P. Vidic & Comp.

Moja pisarna se nahaja izza dne 1. januarja 1922.

**v Ljubljani
na Dunajski cesti št. 14,**

v Mathianovi hiši, zraven tvrdke Schneider & Verovšek.

Fr. Kalmus,
tovarna glinastih peči in štedilnikov
v Ljubljani, Opekarska cesta.

M. Kuštrin, Ljubljana

Tehniško in elektrotehniško podjetje

Trgovina s tehničskimi in elektrotehničskimi predmeti na drobno in debelo. — Velika zaloga vseh vrst gumija, kolesne in avtomobilske pneumatike. — Na razpolago je hidraulična stiskalnica za demontiranje železnih in namontiranje gumijastih obročev.

Glavno zastopstvo polnogumijastih obročev iz svetovnoznane tov. Walter Martiny v Turinu

Centrala: Ljubljana, Rimska cesta 2, tel. 588.

Brzjavni: Kuštrin Ljubljana.

Podružnice: Ljubljana, Dunajska cesta 20, tel. 470. — Maribor, Juričičeva ulica 9, tel. 133. — Beograd, Knez Mihailova ulica 3.